

אבל דיני נפשות — מחזירין לזכות, ואין מחזירין לחובה.

ה. דיני ממונות — הכל מלמדיו זכות וחובה. גם התלמידים היושבים לפני הדיינים, שאינם מכלל דייני בית הדין, יכולים לחוות את דעתם, בין לזכות ובין לחובה.⁽¹⁰⁾

אבל דיני נפשות — הכל, גם התלמידים היושבים לפני הדיינים, מלמדיו זכות. ואין הכל מלמדיו חובה, אלא רק דייני בית הדין.

ו. דיני ממונות — דין המלמד תחילה

ואילו בדיני נפשות — פותחין את הדיון שבין הדיינים לזכות,⁽⁶⁾ ואין פותחין לחובה.⁽⁷⁾

ג. דיני ממונות — מטין מכריעים את הדין על פי רוב של דין אחד, בין לזכות בין לחובה.⁽⁸⁾

ודיני נפשות — מטין על פי רוב של דין אחד רק לזכות, ועל פי שנים לחובה.⁽⁹⁾

ד. דיני ממונות — אם ידעו הדיינים לאחר גמר הדין כי טעות היתה בידם, מחזירין, חוזרים בהם מהכרעת הדין וסותרים אותו, בין לזכות בין לחובה.

[שניים כנגד אחד], כי אם יסכימו כל השלשה, אין זו הטייה.

9. במשנה בתחילת המסכת, מבואר שלומדים זאת מהפסוק "לא תהיה אחר רבים לרעות", ומאידך כתיב "אחרי רבים לנטות", מלמד הכתוב שלא תהא הטייתך לרעה כהטייתך לטובה, אלא תהא הטייתך לטובה על פי רוב של דין אחד, והטייתך לרעה על פי שניים. ומבאר שם רש"י, שכך אומר הכתוב: לא תהיה אחרי רבים לרעות על פי אחד, אבל אחרי רבים בשנים, אפילו לרעות.

10. לפי שחובתו של זה היא זכותו של זה. ר"ן ולהלן [לג ב] כתב הר"ן, שכל זה אמור רק כאשר נחלקו הדיינים ביניהם, אך אם כל הדיינים הסכימו ביניהם, אין יכולים התלמידים להתערב ולהביע את דעתם, כי ראוי שיהיה פסק הדין על פי הדיינים שהווקקו והובררו לאותו דין. ועוד כתב הר"ן, שיכולים התלמידים להתערב רק אם הסכימו לכך בעלי הדין, אך אם הם קיבלו עליהם רק את הדיינים המסויימים האלה, אין אפשרות להתחשב בדעת התלמידים.

התובע, שהוא המוציא מחבירו, ועליו להביא את הראיה, אין זכות זו עדיפה עד שיצטרפו להודקק אליו תחילה. ר"ן ורבינו יונה. ולעיל הבאנו תירוץ נוסף בשם הר"ן, שהנהגת הדין בדיני ממונות אינה שוה לדיני נפשות, לפי שיותר ראוי שנחמיר בדיני נפשות מדיני ממונות, ולא נאמר הפסוק "משפט אחד" אלא לגבי קבלת העדות ולא לגבי מהלך הדיון.

6. בגמרא נחלקו האמוראים כיצד היא הפתיחה בזכות.

7. הטעם יבואר בגמרא.

8. רש"י מביא את הלימוד של הגמרא לקמן לו ב מ"לא תטה משפט אבינך בריבוי", אבל אתה מטה משפט שור הנסקל, וכל שכן שאר דיני ממונות לפי רוב של דין אחד. אך כתב הר"ן שכל הלימוד הזה נצרך רק לגבי הממון של מוציא שם רע, הנידון בבית דין של עשרים ושלשה, אבל לסתם ממון, הנידון בבית דין של שלשה, אין צורך בשום לימוד, שהרי לעולם לא תיתכן הטייה אלא על פי רוב של דין אחד